

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 14 lutego 2017 roku

ZSS.422.10.2017.JW

Pan
Prof. dr hab. Piotr Gliński
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Kultury i Dziedzictwa
Narodowego

Estymony Pierre Perriene,

analiza sytuacji współczesnego dziecka, które coraz częściej staje się ofiarą konsumpcjonizmu medialnego, upoważnia do postawienia wniosku, że należy podjąć bardziej zdecydowane działania na rzecz zwiększenia ochrony prawa dziecka do godziwego i podmiotowego traktowania. Rzecznik Praw Dziecka obserwuje wysoce niepokojący proces komercjalizacji dzieciństwa. Coraz częściej sposoby kreowania w mediach, zarówno wizerunku dziecka, jak i samego dzieciństwa naruszają fundamentalną podstawę ochrony praw człowieka, jaką jest godność ludzka. Zachodzące procesy kulturowe, powodujące występowanie niepożądanych zjawisk, wymagają adekwatnych reakcji na rzecz ochrony wizerunku i innych praw dziecka w przestrzeni publicznej. O ile na pozór w tworzeniu i emisji programów telewizyjnych, materiałów prasowych czy w organizowaniu konkursów z udziałem dzieci trudno doszukiwać się łamania praw dziecka, to nierzadko do ich naruszenia dochodzi, zwłaszcza w sytuacji, gdy biorące udział w tych projektach dzieci są narażone na krytykę, ośmieszenie, czy nawet poniżenie. Problem dotyczy głównie programów interwencyjnych, coraz popularniejszych paradokumentów, audycji w konwencji tzw. talent show, czy tzw. konkursów piękności.

Analizując problematykę udziału dzieci w audycjach telewizyjnych, kluczowym jest zwrócenie uwagi na stan zagrożenia niepożądanymi zjawiskami w rozwoju dziecka, jakie może wywołać tego rodzaju aktywność dziecka w przestrzeni publicznej. To co dla dorosłego widza jest miłą rozrywką, dla małoletnich uczestników programów może stać się zagrożeniem dla ich rozwoju psychicznego. Występ w programie telewizyjnym czy konkursie

27 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

powinien być dla młodych uczestników zabawą, nowym doświadczeniem pełnym radości, nie zaś twardą rywalizacją, odstawianiem problemów życia prywatnego, ukazywaniem słabości, krzywdy, czy niepowodzeń.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że dzieci przyciągają uwagę odbiorców, a co za tym idzie przysparzają ogromne zyski dla organizatorów. Nic więc dziwnego, że media tworzą kolejne audycje telewizyjne z udziałem dzieci, a im większe kontrowersje wywoła występ małego uczestnika programu, tym większe jest zainteresowanie widowni przed telewizorem. Nie sposób zatem oprzeć się wrażeniu, że pierwszorzędne znaczenie mają wyniki oglądalności, nie zaś dobro dziecka.

Dziecko nie jest podmiotem prawa drugiej kategorii, korzysta z takiej samej ochrony prawnej jak osoby dorosłe, w tym z ochrony sfery życia prywatnego, czci, wizerunku i godności. Prawo dziecka do prywatności jest bowiem gwarantowane zarówno przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej¹, jak i Konwencję o prawach dziecka².

Faktem jest, że o publikacji wizerunków małoletnich decydują rodzice, a o tym, jakie konkretnie fragmenty dziecięcej prywatności zostaną upublicznione – producenci. Dzieci w świetle prawa nie dysponują pełną zdolnością do czynności prawnych, dlatego to rodzicom lub innym opiekunom prawnym ustawodawca powierzył obowiązek dbania o ich dobro do momentu osiągnięcia przez nich pełnoletności. *Władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro dziecka i interes społeczny* (art. 95 k.r.o.).³ Ponadto *rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską i kierują nim oraz obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotowywać je należycie do pracy dla dobra społeczeństwa odpowiednio do jego uzdolnień* (art. 96 k.r.o.).

Z powyższych regulacji wynika bezwzględny obowiązek rodziców sprawowania pieczy nad dzieckiem oraz wychowywania zgodnie z jego dobrem i troską o fizyczny i duchowy rozwój, by przygotować dziecko do funkcjonowania w społeczeństwie. Rodzice nie zawsze są jednak w stanie przewidzieć konsekwencji telewizyjnych występów swoich dzieci i nie zawsze niestety mają na względzie ich dobro. Dla wielu opiekunów dzieci uczestniczących w programach telewizyjnych, programy te są szansą na szeroką promocję dziecka, posiadanych przez niego umiejętności, czy też okazją do zwrócenia uwagi na problemy dotyczące rodziny. Intencją Rzecznika Praw Dziecka nie jest ingerowanie w sferę

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. poz. 483)

² Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r. ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską 7 czerwca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526)

³ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2015 r. poz. 2082)

władzy rodzicielskiej i jej ograniczenie, lecz zwrócenie uwagi na potrzebę stworzenia ram prawnych, które zapewnią ochronę małoletnich w szczególnej sytuacji, jaką jest ich aktywność w przestrzeni medialnej.

Należy przy tym podkreślić, iż Rzecznik Praw Dziecka uznaje za pożądane tworzenie audycji telewizyjnych, konkursów dla dzieci oraz wszelkich inicjatyw wspierających prawidłowy rozwój dziecka, jego talentów i umiejętności. Warto jednak zwrócić uwagę na konieczność takiej realizacji wskazanych inicjatyw, aby na każdym etapie ich tworzenia zostały odpowiednio zabezpieczone prawa i dobro dziecka.

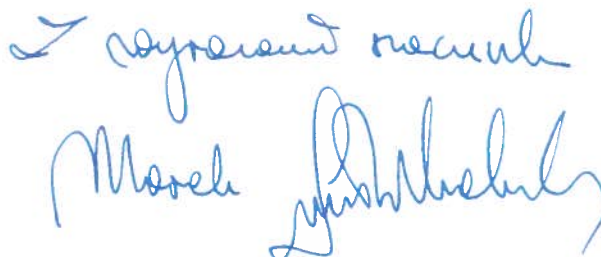
Ustawodawca dotychczas nie dostrzegł konieczności wprowadzania dalszych regulacji prawnych dotyczących ochrony praw młodych uczestników programów telewizyjnych, jednak tendencja przedmiotowego wykorzystywania wizerunku dziecka w przestrzeni publicznej oraz traktowanie najmłodszych jako obiektu działań marketingowo-konsumpcyjnych powinny stanowić bodziec do analizy obowiązujących przepisów i wypracowania nowego modelu ochrony praw dzieci w mediach.

Problem ten dostrzegły niektóre państwa europejskie, m.in. Francja i Lotwa, wprowadzając do swojego porządku prawnego przepisy określające zasady angażowania dzieci do aktywności w mediach.

W polskich warunkach zauważa się praktykę, według której w programach z udziałem dzieci zgoda rodzica do dysponowania wizerunkiem dziecka jest udzielana bezterminowo i bez ograniczeń na wszystkich polach eksploatacji. Pożądanym jest ograniczenie możliwości niekontrolowanego wykorzystywania zapisanych materiałów sprzecznie z ich pierwotnym celem.

Niniejsze wystąpienie kieruję celem zwrócenia uwagi Pana Premiera na konieczność odpowiedniego zabezpieczenia interesów najmłodszych, które dotyczą pośrednio lub bezpośrednio treści przekazywanych opinii publicznej w przestrzeni medialnej.

Wobec powyższego na podstawie art. 10a ust. 1 ustawy z 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2015 r. poz. 2086, z późn. zm.) proszę o rozważenie podjęcia działań dla zabezpieczenia dobra dzieci w przestrzeni medialnej.

Do wiadomości:

Pan Witold Kołodziejski – Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.